VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvät lainsäädäntömuutokset HE 2/2024 vp.

HAV 3.4.2024
OSASTOPÄÄLLIKKÖ VILLE-VEIKKO AHONEN
LAINSÄÄDÄNTÖNEUVOS KIRSI HYTTINEN

Hyvinvointialueiden ohjaus

- Valtiovarainministeriön tehtäviä hyvinvointialueiden ohjauksessa täsmennettäisiin (hyvinvointialuelaki 11 §)
  - Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, *vastaa hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan yleisestä ohjauksesta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta* sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa
  - Sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi edelleenkin sosiaali- ja terveydenhuollon yleisestä ohjauksesta ja sisäministeriö pelastustoimen yleisestä ohjauksesta
  - Tarkoituksena koordinoida ohjausta ministeriöiden välillä siten, että valtion ohjaus hyvinvointialueiden suuntaan olisi yhdensuuntaista

Finanssipoliittiset tavoitteet

- Hyvinvointialuelain 12 §:n 2 momenttia täydennetään nostamalla esille valtioneuvoston asettamat finanssipoliittiset tavoitteet
  - Julkisen talouden suunnitelma *ja valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet ohjaavat* ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialuetta koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta.
  - Ei muuta sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen ensisijaisena lähtökohtana on sosiaali- ja terveyspoliittiset sekä pelastustoimea koskevat tavoitteet ja tarkoituksena on turvata perusoikeuksien edellyttämät riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet

- Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista strategisista tavoitteista säädettäisiin hyvinvointialuelain 12 a §:ssä
  - Yhdet valtakunnalliset tavoitteet, joissa otettaisiin huomioon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen tehtävät
  - Erilliset säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tavoitteista ja pelastustoimen valtakunnallisista tavoitteista kumottaisiin
  - Tavoitteissa tulisi ottaa huomioon valtioneuvoston finanssipoliittiset tavoitteet
  - Tavoitteet perustuisivat edelleenkin sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön vuosittaisiin selvityksiin

Hyvinvointialueneuvottelukunta

- Hyvinvointialuetalouden ja –hallinnon, sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen neuvottelukunnat yhdistettäisiin yhdeksi hyvinvointialueneuvottelukunnaksi, josta säädettäisiin hyvinvointialuelain 13 §:ssä
- Säännökset erillisistä sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta ja pelastustoimen neuvottelukunnasta kumottaisiin
- Neuvottelukunnassa olisi hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön sekä muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus

Neuvottelu hyvinvointialueen kanssa

- Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö kävisivät vuosittain neuvottelut hyvinvointialueen kanssa (hyvinvointialuelaki 13 a §)
- Säännökset sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön erillisistä neuvotteluista hyvinvointialueen kanssa kumottaisiin

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

- Lait tulisivat voimaan mahdollisimman pian
- Voimassa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet olisivat voimassa, kunnes valtioneuvosto on asettanut uudet hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat tavoitteet
- Neuvottelukuntien meneillään olevat toimikaudet päättyisivät, kun valtioneuvosto on asettanut uuden hyvinvointialueneuvottelukunnan

Valmistelu

- Esitys on valmisteltu kunta- ja alueministerin asettamassa työryhmässä, jossa mukana VM, STM, SM
- Esityksen taustalla ovat pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaukset:
  - Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen säädetään valtiovarainministeriön tehtäväksi ja vahvistetaan ministeriön voimavaroja
  - Eri ministeriöiden päällekkäiset hyvinvointialueiden toimintaan ja talouden ohjaukseen liittyvät lakisääteiset välineet (muun muassa neuvottelukunnat, neuvottelut ja valtakunnalliset tavoitteet) yhdistetään. Lakisääteisiä neuvottelumenettelyitä selkiytetään ja neuvotteluille määritellään vielä nykyistä selkeämmät tavoitteet.
- Hyvinvointialueiden taloutta koskeviin hallitusohjelmakirjauksiin liittyvä valmistelu on käynnissä ja niihin liittyvät esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokauden lopulla

Lausuntopalaute

- Lausuntoaika 17.10 – 23.11.2023, lausuntoja annettiin 29 kpl
- Ehdotuksia kannatettiin laajasti:
  - Ohjauksen yhteensovittaminen ja yhtenäisten toimintatapojen luominen on kannatettavaa. VM:n koordinaatio auttaisi hälventämään nykyistä toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen välistä ristiriitaa, ministeriöiden ristiriitainen ohjaus hankaloittaa toiminnan ja talouden suunnittelua ja ennakointia.
  - Ohjausmekanismin tulee mahdollistaa toiminnan järjestäminen niin, että taloudellisten ja sisällöllisten tavoitteiden ja lainsäädännön yhteensovittaminen on tosiasiallisesti mahdollista.
  - Huomioitava kuitenkin, että finanssipoliittiset tavoitteet saattavat ylikorostua
  - Kiinnitettävä huomiota ohjauksen ja itsehallinnon väliseen suhteeseen
  - Alueiden ja ministeriöiden välisissä neuvotteluissa tulisi ennen kaikkia luoda yhteistä tilannekuvaa ja yhteisymmärrystä ministeriön ja hyvinvointialueiden kesken tosiasiallisesta toiminnan ja talouden tilanteesta ja toimintaympäristöstä alueilla mm. suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön

Hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvä muu organisoituminen

- VNOS-muutos (262/2003) ja valtioneuvoston asetuksen (610/2003) muutos valtiovarainministeriöstä voimaan 1.1.2024 lukien. Muutoksilla lisätty VM:n toimialaan / tehtäväksi hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovitus.
- Valtiovarainministeriöön uusi hyvinvointialueiden ohjausosasto 1.2.2024 lukien. Kunta- ja alueministerin vastuualueen osasto. Osasto organisatorisesti valtiosihteeri kansliapäällikkönä alaisuudessa.
- Uusi hyvinvointialueiden ohjausosasto tulee vastaamaan muun muassa nyt esitettyjen ohjaukseen liittyvien neuvottelukuntien, neuvottelujen ja valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön kanssa.
- VM, STM ja SM asettivat viikolla 7 hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvän, kolmen ministeriön yhteisen, johtoryhmän.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!